

KULTTUURIT JA KATSOMUKSET KOHTAAVAT –
MONIKULTTUURISUUS JA USKONNOLLIS-
KATSOMUKSELLINEN ORIENTAATIO PÄIVÄKOTI
TAHVONLAHDESSA

Anu Yli-Somero

Opinnäytetyö, kevät 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Varhaiskasvatuksen suuntau-
tumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) –

varhaiskasvatuksen ohjaaja

TIIVISTELMÄ

Yli-Somero, Anu. Kulttuurit ja katsomukset kohtaavat - Monikulttuurisuus ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio Päiväkoti Tahvonlahdessa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Toukokuu 2015. 48 s., 3 liitettä.

Sosiaalialan koulutusohjelma, varhaiskasvatuksen suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) +kirkon varhaiskasvatuksen ohjaajan virkakelpoisuus sekä lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa päiväkodin työntekijöiden ja asiakasperheiden kokemukset monikulttuurisesta kohtaamisesta ja päivähoidon uskontokasvatuksesta sekä hyödyntää tutkimusta vanhempien osallisuuden vahvistamiseen kasvatuskumppanuutta kehittämällä, mihin kuuluu myös henkilöstön osaamisen kehittäminen. Opinnäytetyölläni haluan herättää keskustelua päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman päivittämisestä tutkimuksessa käsiteltyihin osioihin.

Aineisto tutkimukseen on kerätty Päiväkoti Tahvonlahden asiakasperheiltä sekä Päivähoitoyksikkö Nalle-Tahvonlahden henkilökunnalta.

Opinnäytetyö oli luonteeltaan kvalitatiivinen. Teemahaastattelun aineisto kerättiin 6 monikulttuurisen perheen vanhemmalta. 27 työntekijälle tehtiin kysely, jonka vastauksista 11 oli lastentarhanopettajilta. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tulosten pohjalta voidaan todeta, että vanhemmat ovat tyytyväisiä monikulttuuriseen kohtaamiseen ja uskontokasvatukseen Päiväkoti Tahvonlahdessa. Henkilökunta kokee työn kehittämisessä, yhteistyön toteuttamisessa ja osaamisen vahvistamisessa tarvetta. Opinnäytetyön perusteella tarvetta oli erityisesti ammatillisen keskustelun lisäämiselle ja toiminnan suunnittelun kehittämiselle yhteistyössä vanhempien kanssa. Vanhempien kanssa voidaan tutustua eri kulttuureihin. Päiväkodissa tehtävään uskontokasvatukseen ja sen kehittämiseen tarvitaan lisäkoulutusta.

Avainsanat: monikulttuurisuus, uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio, kasvatuskumppanuus, osallisuus, päivähoito ja varhaiskasvatus.

ABSTRACT

Yli-Somero, Anu. Cultures and religions encounter - Multiculturalism and religious orientation Tahvonlahti nursery. Diaconia University of Applied Sciences. 48 p., 3 appendices. Language: Finnish. May 2015.
Degree programme in Social Services, Option in Social services and Education, Degree Programme in Social Services, Bachelor of Social Sciences + Christian Childhood Work and Education and Kindergarten teacher.

The aim of this working life inspired the thesis was to identify the staff and the families of the customer experience in a multi-cultural encounter, as well as religious education. The aim is to research the enhanced participation of parent's educational partnership development, including the development of staff skills.

With my thesis I would like to open a dialogue early childhood education plan on updating the study by the partitions.

The data was collected from nursery Tahvonlahti client families and the Child Care Unit Nalle-Tahvonlahti employees.

The study was qualitative. Interviews served as the method for collecting information. The informants included 6 parents from multicultural families. Questionnaires informants included 27 early childhood education workers, 11 those were kindergarten teachers.

The data were analysed with data based content analysis. Based on the results it can be concluded that the parents are satisfied with the multi-cultural encounter and religious education in Tahvonlahti nursery. The staff work experience in developing, implementing the cooperation and expertise, of the need.

The thesis was based on the need for particular professional discussion and planning for increasing the development of co-operation with the parents. Parents can introduce the different cultures. Religious education and the implementation of religious education are needed to develop additional training.

Keywords: multiculturalism, religion and philosophy orientation, day care and early childhood education.

Sisältö

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA	7
2.1 Monikulttuurisuus	7
2.2 Kasvatuskumppanuus	9
2.3 Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio	10
2.4 Osallisuus	12
3 TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄT JA TOTEUTUS	16
3.1 Tutkimuksen kulku ja aineiston keruu	16
3.2 Aineiston analyysi	19
4 TUTKIMUSTULOKSET	21
4.1 Teemahaastatteluiden taustatiedot	21
4.2 Vanhempien näkemykset monikulttuurisesta kohtaamisesta ja uskontokasvatuksesta päiväkodissa	21
4.3 Kyselylomakkeen taustatiedot	25
4.4 Työntekijöiden vastaukset kyselyyn	25
5 POHDINTA	31
5.1 Tutkimuksen johtopäätökset	31
5.2 Luotettavuus ja eettisyys	33
5.3 Ammatillinen kasvu prosessin aikana	35
LÄHTEET	37
LIITTEET	43
Liite 1. Teemahaastattelun kutsu ja teemahaastattelun runko	43
Liite 2. Kyselyn saatekirje ja kyselylomakkeen kysymykset	45
Liite 3. Näytteet aineiston koodauksesta, tiivistyksestä ja teemoittelusta	47

1 JOHDANTO

Päiväkoti Tahvonlahti on yksi Helsingin kaupungin Varhaiskasvatusviraston Kaakkoisella päivähoitoalueella sijaitsevista päiväkodeista. Helsinki on monikulttuurinen kaupunki. Tilasto vuodelta 2012 kertoo syntyperältään ulkomaalaisia olevan yhteensä 75842 henkilöä, mikä on 12,6 % helsinkiläisistä. (Tilastokeskus i.a.) Varhaiskasvatuksen asiakkaita on paljon monikulttuurisia asiakkaita. Monikulttuurisuus tarkoittaa myös moniuskontoisuutta. Päivähoidossa eivät siis kohtaa pelkästään eri kulttuuritaustaa vaan myös erilaista uskonto- ja katsomustaustaa edustavat lapset ja aikuiset. (Lamminmäki-Vartia 2010, 4 - 5). Tahvonlahden päiväkodissa on vuoden 2015 alussa 34,7 % monikulttuurisesta taustasta tulevia lapsia ja puhuttuja kieliä on 19 (Henkilökohtainen tiedonanto 16.3.2015).

Olen toiminut lastenhoitajan tehtävissä Päiväkoti Tahvonlahdessa vuosina 1997 - 2005 ja nyt vuodesta 2012 lähtien uudelleen. Päiväkoti Tahvonlahdessa on ollut koko oman urani ajan paljon maahanmuuttajataustaisia perheitä ja monikulttuurisella työllä on hyvä pohja. Sosionomiopintojeni aikana huomasin, että omassa työssäni varhaiskasvatuksessa toiminnan kehittäminen on tärkeää. Vanhempien osallisuus on asia, jota voisi työyhteisössämme lisätä.

Päiväkoti Tahvonlahti on perustettu vuonna 1974. Henkilökunta on ollut hyvin pysyvää, mutta nyt tilanne on uusi, koska alusta asti päiväkodissa työskennelleet ovat jääneet eläkkeelle ja nuoremmat työntekijät ovat jatkamassa työtä. Työn kehittämiseen on hyvät mahdollisuudet. Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaa on alettu päivittämään. Työntekijät miettivät mitä vanhoista perinteistä ja menetelmistä säilytetään ja mitä uutta otetaan käyttöön.

Tahvonlahden päiväkotitehtävä tekee yhteistyötä Roihuvuoren seurakunnan kanssa. Lapsille järjestetään Laajasalon kirkolla kirkkohetkiä ja lapset kutsutaan jouluna ja pääsiäisenä kirkkoon. Päiväkodin henkilökunnasta on valittu yhteyshenkilö, joka sopii käyntien ajankohdat seurakunnan työntekijöiden kanssa.

Päiväkoti Tahvonlahdessa toimii vanhempaintoimikunta, jonka toiminnassa on myös päiväkodin henkilöstön edustus kokouksissa mukana. Vanhempaintoimikunta järjestää päiväkodin asiakasperheille tapahtumia ja tukee päiväkodin toimintaa.

Opinnäytetyössäni tuon esiin päiväkodin asiakasperheiden kokemuksia monikulttuurisesta kohtaamisesta ja päivähoidon uskontokasvatuksesta. Tarkoitukseni on nostaa esiin jo olemassa olevia hyviä käytäntöjä ja tuoda keskusteluun Päiväkoti Tahvonlahdelle uudet käytännöt. Opinnäytetyö on tutkimuspainotteinen. Tutkimuskysymyksiin haen vastauksia asiakkaiden teemahaastattelujen avulla ja työntekijöille osoitetun kyselylomakkeen avulla. Tavoitteena on hyödyntää tuloksia vanhempien osallisuuden vahvistamiseen kasvatuskumppanuutta kehittämällä, mihin kuuluu myös henkilöstön osaamisen kehittäminen. Opinnäytetyölläni haluan herättää keskustelua päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman monikulttuurisuutta ja uskonnollis-katsomuksellista orientaatiota käsittelevien kohtien päivittämisestä.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA

Yhdistyneitten kansakuntien Lapsen oikeuksien sopimus on perustana suomalaiselle varhaiskasvatukselle. Varhaiskasvatusta ohjaa Suomessa käytännössä päivähoitolaki, joka edellyttää, että päivähoito tukee kotia lapsen kasvatuksessa. Kielellisten vähemmistöjen ja maahanmuuttajalasten oman kulttuurin tunteesta on tuettava. Perustuslaki tuo myös maahanmuuttajalapselle oikeuden omaan kulttuuriin, äidinkieleen ja uskontoon. (Halme & Vataja 2011, 9.) Valiokuntakäsittelyssä on varhaiskasvatuslaki, jonka on tarkoitus korvata yli 40 vuotta vanhan päivähoitolain. (Eduskunta i.a.)

Varhaiskasvatusta ohjaavissa asiakirjoissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005), Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma ja Päiväkoti Tahvonlahden varhaiskasvatussuunnitelma monikulttuurisuus ja uskonto- ja katsomuskasvatus ovat sisältöalueita muiden rinnalla. Päiväkoti Tahvonlahdessa toteutetaan varhaiskasvatusta näiden asiakirjojen mukaisesti.

2.1 Monikulttuurisuus

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen (Foundation for Cultural Policy Research) määrittelee internet-sivuillaan, että monikulttuurisuudella voidaan tarkoittaa hyvin erilaisia asioita:

Ideologisesta monikulttuurisuudesta puhutaan silloin, kun ajatellaan, että on koko yhteiskunnan ja sen jäsenten kannalta hyvä asia, jos erilaisilla etnisillä ja/tai kulttuurisilla yhteisöillä on mahdollisimman laajat kulttuuriset oikeudet ja toimintavapaudet.

Poliittisena käytäntönä monikulttuurisuudella tarkoitetaan sellaisia poliittisia linjauksia, lainsäädäntöä ja muita toimenpiteitä, jotka tuottavat ja ylläpitävät yhteiskuntaan toisistaan suhteellisen erilaisia etnisiä ja/tai kulttuurisia yhteisöjä.

Demografisella monikulttuurisuudella tarkoitetaan puolestaan sen seikan hyväksymistä, että yhteiskunta sisältää ihmisiä, joiden käsitys etnisestä yhteenkuuluvuudesta ja kulttuurisista piirteistä ja ominaisuuksista poikkeavat toisistaan ja että yhteiskuntaan muodostuu näiden erojen varaan rakentuvia yhteisöjä. (Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäatiö Cupore i.a.)

Monikulttuurisuus on siis yhtä aikaa paikallista ja globaalia. Monikulttuurisuudesta puhuttaessa on tärkeää pohtia sitä, millaisia eri "kulttuurien" väliset suhteet monikulttuuriseksi nimetyssä yhteiskunnassa ovat, toisaalta sitä, miten kulttuuri ymmärretään. Kulttuuri tulisi ymmärtää muuttuvaksi ja prosessiluonteiseksi, ja sitä kautta monikulttuurisuuskin on aina muuttuvaa, liikkeessä olevaa. (Rastas, Huttunen & Löytty 2005, 10)

Monikulttuurisuuteen voidaan liittää ainakin seuraavanlaisia asioita: maahanmuuttajat ja heihin liittyvät kysymykset, eri kieliin ja kulttuureihin liittyvät kysymykset, uskonnot ja maailmankatsomukset, sukupuolisidonnaisuus, seksuaalinen suuntautuneisuus, sosiaaliluokka, syrjäytyminen ja vammaisuus. Monikulttuurisuuden rinnalla käytetään myös termiä interkulttuurinen, jolla viitataan aktiiviseen kulttuurien vuorovaikutukseen. (Paavola&Talib2010, 26-28; Askola-Vehviläinen 1996, 3).

YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen 29.artiklan mukaan lapsen koulutuksessa tulee ottaa huomioon kunnioituksen edistäminen lapsen vanhempia, omaa sivistyksellistä identiteettiä, kieltä ja arvoja kohtaan sekä myös lapsen asuin- ja synnyinmaan kansallisia arvoja sekä hänen omastaan poikkeavia kulttuureja kohtaan. (Eerola-Pennanen 2012, 233; YK:n Lasten oikeuksien sopimus, Unicef i.a.)

Helsingin varhaiskasvatuksessa on huomattava määrä eri puolilta maailmaa muuttaneiden perheiden lapsia. Helsingissä suomenkielisessä päivähoidossa olevien lasten kotikielenä on suomi 82,9 %:lla, mutta 17,1 %:lla lapsista on kotikielenään jokin muu kieli (Lasten päivähoiton tilastotietoja vuodelta 2013). Laajasalossa asuu ihmisiä eri puolilta Suomea ja maailmaa. Laajasalon väestön tilannetta kuvaa taulukko 1.

Taulukko 1 Laajasalon väestön äidinkieli ja kansalaisuus (Helsinki alueittain 2014. 2015, 164).

ÄIDINKIELI JA KANSALAIUUUS 1.1.2013		
suomenkieliset	14 394	84,8 %
ruotsinkieliset	1 151	6,8 %
vieraskieliset	1 425	8,4 %
ulkomaalaiset	954	5,6 %
ulkomaalaistaustaiset	1 544	9,1 %
Helsingissä syntyneet	8 265	48,7 %

Lasten kulttuurinen tausta otetaan huomioon kehittämällä eri hoito-, kasvatusta ja opetustilanteisiin sopivia toimintatapoja. Monikulttuurisuus rikastuttaa omalta osaltaan varhaiskasvatuksen toimintaympäristöä. Päivähoito avaa oven maahanmuuttajaperheille suomalaiseen arkeen ja yhteiskunnan toimintaan. Varhaiskasvatuksessa vanhempia kannustetaan ja rohkaistaan huolehtimaan lapsen äidinkielen kehittymisestä ja oman kulttuurisen perinteen välittymisestä. Helsingin varhaiskasvatuksen lähtökohtana on, että kaikki lapset ovat yhdenvertaisia ryhmän jäseniä ja heillä on yhdenvertaiset oikeudet oppimiseen. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 9.)

2.2 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus on perheen sisäisen asiantuntemuksen ja henkilöstön ammatillisen asiantuntemuksen kohtaamista ja vuorovaikutusta. Kasvatuskumppanuus on kirjattu valtakunnallisiin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin vuonna 2005. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31). Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa kasvatuskumppanuus esitetään lasten hyvän kasvun edellytysten turvaamisen lähtökohtana. Varhaiskasvatuksen henkilöstöltä vaaditaan kohtaamisessa monipuolista osaamista, vuorovaikutustaitoja ammatillisen näkemyksen esiintuomiseen ja vanhempien ko-

kemuksen kuunteluun ja ymmärtämiseen. (Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 15.)

Tasavertaisuus kasvatuskumppanuudessa näkyy siten, että ammattilaiset asennoituvat ennakkoluulottomasti ja myönteisesti lasten erilaisiin vanhempiin (asiakkaisiin), kunnioittavat lapsen moninaisia perhekulttuureja, uskovat vanhempien kykyyn kehittyä lapsensa kasvattajana sekä rohkaisevat perheitä osallistumaan varhaiskasvatusta koskevaan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Kasvatuskumppanuus ei ole yksinomaan harmoniaa ja samanhenkisyttä, siinä pitää olla tilaa myös ristiriidoille ja konflikteille. (Kekkonen 2012, 196-199.)

Eri kulttuureista tulevien perheiden kohtaamisessa vaaditaan työntekijältä kulttuurista sensitiivisyyttä ja taitoa toimia muunkin kuin oman kulttuurinsa parissa. Työntekijöiden tulee keskustella vanhempien kanssa perheen tavoista, toiveista ja kasvatusnäkemyksistä. Keskusteluissa on käytettävä aina tulkkia, jos yhteistä kieltä ei ole. Lasta ei saa käyttää tulkkina, eikä myöskään eri kulttuurista tulevia työntekijöitä tai kieliavustajia saa käyttää virallisen tulkin korvaajana. (Kivijärvi 2012, 249.)

Työntekijän luonteva suhtautuminen erilaisia kulttuureita ja uskontoja kohtaan auttaa rakentamaan vanhempien kanssa luottamusta ja kasvatuskumppanuutta (Ota koppi-ohjelma i.a). Vanhemmat ovat oman kulttuurinsa parhaita asiantuntijoita, joten vanhemmille on tarjottava mahdollisuus kertoa, miten he toivovat kulttuuriaan käsiteltävän päivähoitossa (Ota koppi-ohjelma i.a). Tämä toteutuu onnistuneessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma-prosessissa, joka alkaa jo perheen tutustuessa päiväkotiin. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma turvaa sen, että lapsen ääni kuullaan ja vanhempien toiveet varhaiskasvatuksesta otetaan huomioon (Ota koppi-ohjelma i.a).

2.3 Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan, että uskonnollis-katsomuksellinen orientaation ytimen muodostavat uskonnolliset, hengelliset ja

henkiset asiat ja ilmiöt. Varhaiskasvatuksessa perehdytään lapsen oman uskonnon tai katsomuksen perinteeseen sekä tapoihin ja käytäntöihin. Lapselle tarjotaan mahdollisuus hiljaisuuteen ja ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan sekä lapsen herkkyyttä ja kykyä ymmärtää sanatonta ja symbolista kunnioitetaan, tuetaan ja vahvistetaan. Lapsia lähellä olevien erilaisten uskontojen ja katsomusten tapoihin tutustutaan. Vanhempien kanssa sovitaan Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä uskonnollis-katsomuksellisen orientaation lapsikohtaisesta sisällöstä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 29, Kallioniemi 2005, 22).

Päivähoidossa keskustellaan uskontokasvatuksesta. Tämä keskustelu on lisääntynyt muslimiperheistä tulevien lasten määrän kasvaessa. Lamminmäki-Vartia pitää tärkeänä, että jo päiväkodissa keskustellaan niin lasten kuin heidän vanhempiansa kanssa avoimesti myös uskontoon liittyvistä kysymyksistä. (Lamminmäki-Vartia 2010, 5). Uskontokasvatus pitäisi mieltää osaksi kasvatuskumppanuutta. Päiväkodissa annettava uskontokasvatus ei ole sisällöltään ainoastaan uskonnollista. Siihen kuuluu oleellisesti kokemusten, elämysten, arvojen ja asenteiden välillinen liittäminen uskonnolliseen kehitykseen. ("Onks enkeitä olemassa?" 2011/2012, 8.)

YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen Artikla 30 pyrkii turvaamaan vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaansa kuuluvan lapsen oikeuden nauttia yhdessä muiden ryhmän jäsenten kanssa omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan ja käyttää omaa kieltään. (Eerola-Pennanen 2012, 233; YK:n Lasten oikeuksien sopimus, Unicef i.a.)

Pellikan (2012, 152 - 153) mukaan yhteiskunnan järjestämä uskontokasvatus on eri asia kuin seurakuntien tarjoama uskontokasvatus. Yhteiskunnan uskontokasvatuksen tavoitteena on uskonnollisen ja katsomuksellisen yleissivistyksen tarjoaminen. Päivähoidon katsomuskasvatuksen tavoitteena ei siis voi olla lapsen sitouttaminen mihinkään uskonnolliseen yhdyskuntaan. Uskontokasvatuksen luonnollisena lähtökohtana Pellikka pitää sitä uskonnollista, kulttuurista ja historiallista ympäristöä, jonka keskellä lapsi elää. (Pellikka 2012, 152 - 153.)

Helsingin kaupungin Varhaiskasvatussuunnitelmassa on todettu, että lapsi tutustuu vanhempien kanssa sovitulla tavalla uskonnollisiin kysymyksiin. Lapsia ohjataan toisen vakaumuksen ja kulttuurin kunnioittamiseen. (Helsingin varhaiskasvatuksen suunnitelma 2007, 8.)

2.4 Osallisuus

Osallisuus on kokemus, joka pohjautuu yhteenkuuluvuuden ja osallistumisen mahdollistumisen tunneperustaiseen kokemukseen. Osallisuus ilmenee parhaiten silloin, kun ihminen kokee kuuluvansa johonkin yhteisöön, jossa tulee kuuluksi ja joka tukee oman identiteetin rakentumista ja eheyttä. (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2011, 50-51.)

Keskeisimpinä osallisuuden edellytyksinä ovat toimijat itse, sillä osallisuus on vuorovaikutusta. Vuoropuhelussa keskustelukumppaniin luotetaan silloinkin, kun tiedetään hänen olevan eri mieltä. Toisen näkökulmien kuuntelu edellyttää toisen kunnioittamista, ja omien näkökulmien esittäminen edellyttää itsekunnioitusta. Osallisuuden elementtejä voi havaita myös yhteisössä, jossa jäsenet ovat tasavertaisia ja toimivat toisiaan kuunnellen ja kunnioittaen sekä toisiinsa luottaen. (Rouvinen-Wilenius & Koskinen-Ollonqvist 2011, 50-51.)

2.5 Aikaisemmat tutkimukset ja hankkeet

Varhaiskasvatuksen monikulttuurisuus on ollut esillä erilaisissa tutkimuksissa ja hankkeissa. Uskonnollis-katsomuksellista orientaation toteutumista on myös tutkittu uskontokasvatuksen näkökulmasta.

Kirsi Halonen (2013) on tutkinut lastentarhanopettajien odotuksia ja kokemuksia pedagogisen osaamisen vahvistamisesta monikielisessä ja -kulttuurisessa päiväkotiryhmässä.

Pääkaupunkiseudun kuntien ja korkeakoulujen yhteinen sosiaalialan kehittämisen ja tutkimuksen verkosto-organisaatio Socca välittää pääkaupunkiseudulla tehtävän kehittämistyön tuloksia. (Socca i.a.) Soccan varhaiskasvatuksen kehittäminen tapahtuu Pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksen kehittämissyksikössä VKK-Metrossa. Yhteistyössä ovat mukana Espoo, Helsinki, Kauniainen ja Vantaa. VKK-Metro on julkaissut erilaisia tutkimuksia ja hankeraportteja. (VKK-Metro i.a.) Tutkimukseeni liittyen olen tutustunut Tuulikki Vennisen tekemään kyselyyn Monikulttuurisuus Pääkaupunkiseudun päiväkodissa. Kyselytutkimuksessa löytyy henkilökunnan kokemuksia monikulttuurisuuteen liittyvistä asioista. Tutkimuksensa lopussa Venninen esittää tärkeitä näkökulmia, joihin tulevaisuudessa pitäisi paneutua. Näkökulmissa muun muassa mainitaan henkilökunnan osaamisen kehittäminen sekä kasvatuskumppanuuteen paneutuminen erityisesti vieraan kieli- ja kulttuuritaustan omaavien perheiden kohdalla. (Venninen 2009, 39).

Päiväkoti Tahvonlahden henkilökunta on osallistunut VKK-Metron Lapsen ääni-ohjelmaan, jonka VVK-Metro toteutti toisella hankekaudellaan vuosina 2009–2011. Hankkeen kokemuksista koottiin Löytöretkellä osallisuuteen - kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II -julkaisu. Hankkeen lopulla päiväkodissa kävi Karoliina Purola haastattelemassa vanhempia hankkeeseen liittyvää pro gradu -tutkielmaa varten. Pro gradusta saadun palautteen perusteella Päiväkoti Tahvonlahdessa on valmius kehittää yhteistyötä, jotta vanhempien näkökulmat olisivat toiminnan yhtenä lähtökohtana. (Mäkitalo, Nevanen, Ojala, Tast, Venninen & Vilpas 2011, 4–5, 180–189.)

Lasten vanhempien ja henkilökunnan osallisuutta tutkittiin pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Vuonna 2011 julkaistussa tutkimuksessa todettiin, että päivähoidon kasvattajien ja lasten vanhempien yhteistyölle haasteita asettavat yhteisen kielen ja kulttuuritaustan puuttuminen sekä yhteisten kohtaamisten vähäisyys ja kiireisyys arjessa. Lisäksi vanhempien osallisuuden toteutumista vaikeuttavat erilaiset kasvatusnäkemykset. (Venninen, Leinonen, Rautavaara-Hämäläinen & Purola 2011, 42.)

Elina Littunen käsittelee Seinäjoen ammattikorkeakoulussa tekemässään opin-
näytetyössä monikulttuurista varhaiskasvatusta. Hänen esittää tutkimustulokse-
naan, että monikulttuuristen perheiden kohtaaminen vaatii työntekijältä avointa
mieltä ja tutustumista perheiden kulttuuriin. Eri kulttuurien tuntemus on tärkeää,
koska päiväkodin henkilöstön on erilaisissa tilanteissa pystyttävä vastaamaan
sekä lapsilta nouseviin yllättäviin kysymyksiin, että muuten tuettava perheiden
monikulttuurisuutta. Ilman eri kulttuurien tuntemusta lasten monikulttuurisuuden
tukeminen on työntekijälle haastavaa. Littusen tutkimus osoittaa myös, että mo-
nikulttuurinen varhaiskasvatus on osa perinteistä varhaiskasvatustyötä ja mo-
nissa päiväkodeissa se on jo arkipäivää (Littunen 2012, 29-36.)

Monikulttuurisuus ja katsomusten kirjo näkyvät myös erilaisissa hankkeissa ja
kyselyissä. ”Ota koppi!” -ohjelma on laadittu Helsingin kaupungin sosiaali-, ope-
tus- ja terveystoimen yhteistyönä. Ohjelman tavoitteena oli edistää kaikkien las-
ten yhdenvertaisia edellytyksiä oppimiseen ja osallisuuteen sekä kaksikielisyy-
den toimivuus. Ohjelman toimintaa on kehitetty osana Työ- ja elinkeinoministe-
riön hallinnoimaa Osallisena Suomessa -hanketta. (Ota koppi -ohjelma i.a).
Helsingin kaupunki on julkaissut ”Homma hanskassa” -oppaan päiväkodin mo-
ninaisuuteen liittyen (Homma hanskassa). Arniikka Kuusisto on raportoinut Mo-
nikulttuuriset lapset ja aikuiset päiväkodeissa, Multicultural children and adults
in daycare project MUCCA-hankkeesta Tutkimuksen aineistoa kerättiin moni-
kulttuurisista päiväkodeista vuosina 2008–2010. Tutkimukseen osallistuneiden
päiväkotien lapsista yli 42 % oli muista kuin kantasuomalaisista perheistä, ja
lisäksi henkilökuntaan kuului työyhteisössä useita maahanmuuttajataustaisia
työntekijöitä. Kielten, kulttuurien ja uskontojen kirjo on laaja päivähoiton toimin-
taympäristössä. (Kuusisto 2012, 6.)

Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksesta löytyy myös tutkimusta. Päivi Hilska
kirjoittaa päivähoiton uskontokasvatuksen uusista haasteista. Globalisaatio ja
yhteiskunnallinen muutos ovat muokanneet suomalaista arvomaailmaa. Uskon-
to on kulttuurinen voimavara, jonka kautta kanavoidaan eettisten ja moraalisten
arvojen lisäksi myös perinteisiä, kansallisia ja kulttuurillisia arvoja. (Hilska 2003,
108–109.)

Seurakunnan lapsityön ja kunnan päivähoiton yhteistyön kehittämisestä opinäytetyön ovat tehneet Minna Martikainen ja Anne Uotinen. Tutkimustuloksien mukaan uskonnollis-katsomuksellista orientaatiota toteutetaan päiväkodeissa pääasiassa uskonnollisten juhlapyhien aikaan, lähinnä jouluna ja pääsiäisenä. Työntekijät kokivat uskonnollis-katsomuksellinen orientaation toteuttamisen arjessa hankalaksi. Seurakunnan ja päivähoiton väliseen yhteistyöhön oltiin tyytyväisiä, mutta yhteistyötä tulisi kehittää. Jatkotutkimusaiheeksi nousi, kuinka sellaiset lapset, jotka eivät saa osallistua päivähoiton yleiseen uskontokasvatukseen, huomioidaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaisessa uskontokasvatuksessa. (Martikainen & Uotinen 2012, 49–57.)

3 TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄT JA TOTEUTUS

Tutkin Päiväkoti Tahvonlahden asiakasperheiden kokemuksia monikulttuurisesta kohtaamisesta ja päivähoiton uskontokasvatuksesta. Tavoitteenani oli kehittää kasvatuskumppanuutta kotien kanssa ja tuoda esiin kehittämistarpeet päiväkodin toiminnassa ja uusien käytäntöjen kehittämisessä. Tutkimuskysymykseksi olivat seuraavat: Miten vanhemmat kokevat monikulttuurisen kohtaamisen ja päiväkodin uskonto- ja katsomuskasvatuksen? Millaisia kehittämistarpeita näiden aiheiden käsittely tuo päiväkodin toiminnalle? Miten vanhemmilta saatua palautetta käytetään päiväkodin oman varhaiskasvatussuunnitelman kehittämiseen?

3.1 Tutkimuksen kulku ja aineiston keruu

Keväällä 2014 mielestäni oli todella tärkeää nostaa keskusteluun monikulttuurisuus ja uskontokasvatus päiväkodissa. Olin työssäni huomannut asian mietityttävän monia työntekijöitä ja erilaisilla internetin keskustelupalstoilla asiaan törmäsi usein. Keskustelin aiheesta oman esimieheni Anna-Leena Olkinuoran kanssa ja päädyin tekemään työelämälähtöisen opinnäytetyön Päiväkoti Tahvonlahdessa.

Päiväkodin asiakasperheiden vanhemmat ja päiväkodin henkilökunta ovat toimineet tutkimuksen tiedonantajina. Aineistonkeruumenetelminä käytin teema-haastattelua ja kyselylomaketta.

Teemahaastatteluiden teemoja pohtiessani pyysin yhtä muualla asiakkaana olevaa perhettä (kahden kulttuurin ja kahden uskonnon/katsomuksen perhe) antamaan kommentteja haastattelun teemoista. Kommenttien avulla muokkasin haastattelun teemoja ja sain rakennettua haastattelulle loogisen rungon. Testasin kyselylomaketta muualla työskentelevillä varhaiskasvatuksen työntekijöillä. Heidän mielestään kysely oli toimiva.

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän sisältyvä ajatus on, että elämä on moninainen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkittavaa aihetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161.)

Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelu tehdään valikoidulle joukolle. Teemahaastattelussa pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelman asettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti. Etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Kyselylomakkeelle, jota käytetään laadullisessa tutkimuksessa, on ominaista avoimet kysymykset. Tutkimuksen objektiivisuuteen pyritään siten, että tutkija ei sekoita omia uskomuksiaan, asenteitaan ja arvostuksiaan tutkimuskohteeseen. Tutkija pyrkii ymmärtämään haastateltavan henkilön näkökulmia ja ilmaisuja. Tavoitteena tutkijalla on päästä vuorovaikutukseen haastateltavansa kanssa. Tulkintavaiheessa saatua aineistoa pyritään järjestämään ja ymmärtämään. Teoriaa tutkija käyttää aineiston lukemisen, tulkinnan ja ajattelun lähtökohtana. (Virsta i.a).

Asiakkailta tulevan aineiston keräsin syksyllä 2014 teemahaastatteluilla, joka on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 47.) Selvitin haastateltavien yksilöllisiä kokemuksia ja tulkintoja monikulttuurisesta kohtaamisesta ja uskontokasvatuksesta. Haastattelussa oli mahdollista toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä ja käydä keskustelua tiedonantajan kanssa. Haastattelussa tärkeintä on ollut saada mahdollisimman paljon tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.) Haastattelun avulla oli mahdollisuus saada kuvaavia esimerkkejä aiheeseen (Hirsjärvi & Hurme 2014, 36).

Teemahaastattelu mahdollisti tutkimukseen osallistumisen myös niille, joiden äidinkieli ei ollut suomi ja joille suomenkielisen kyselylomakkeen täyttäminen olisi ollut vaikeaa. Haastattelutilanteessa on ollut mahdollista käyttää tulkkia. Tulkin käytöllä väärinymmärryksen mahdollisuus vähenee. Tulkit varasin ajoissa tulkinvälittäjältä (Tulkkau palveluiden antaminen ja korvaaminen.), tässä tapa-

uksessa Semantix tulkkipalveluista. Tulkkien kustannuksista vastasi Päiväkoti Tahvonlahti. Asiasta sovittiin Päiväkoti Tahvonlahden johtajan Anna-Leena Olinuoran kanssa (Henkilökohtainen tiedonanto 11.3.2014).

Ryhmähaastattelussa saadaan nopeasti tietoa samanaikaisesti usealta vastaajalta. Haittana saattaa olla se, etteivät kaikki haastatteluun kutsutut tule paikalle. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 63.) Haastatteluryhmiin valitsin samaa kieliryhmää edustavia ja/tai samaa uskonnollista/vakaumuksellista ryhmää edustavia. Tällä valinnalla oli mahdollista saada aikaan luonteva keskustelu sekä varmistaa se, että tärkeät asiat nousevat esiin. Haastatteluun kutsutut olivat kaikki hyvin motivoituneita ja niillä, jotka eivät osallistuneet, oli ainoana syynä vaikeus haastatteluajan löytymisessä. Koska haastatteluryhmissäni oli alun perin vain neljä haastateltavaa, haastattelut toteutuivat pari- ja yksilöhaastatteluina. Tallensin haastattelut digitaaliseen muotoon puhelimen sanelutoimintoa hyväksi käyttäen. Haastatteluun osallistuvilta kysyin luvan haastattelun tallentamiseen sekä haastattelun käyttöön opinnäytetyössäni.

Työyhteisön jäsenten kokemuksia aiheesta kartoitin kyselyn avulla. Kyselyn toteutin informoituna kyselynä työyhteisön kehittämispäivässä tammikuussa 2015. Kehittämispäivä oli yhteinen Päivähoitoyksikkö Nalle-Tahvonlahden työntekijöille, eli päivään osallistuivat molempien päiväkotien henkilökunta. Kyselyyn vastaajia oli enemmän kuin olin alun perin suunnitellut. Jakaessani kyselyn kerroin kyselystä ja olin paikalla vastaamassa mahdollisiin kysymyksiin. (Hirsjärvi ym 2013, 196–197.) Kyselyomakeella kysyin tutkimuksen tarkoituksen ja ongelman asettelun kannalta merkityksellisiä kysymyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Kyselyn teettäminen kehittämispäivässä vaikutti siihen, että sain vastaukset kaikilta päivään osallistuneilta työntekijöiltä. Vastausten määrä vaikuttaa siihen, että tuloksia käsitellessäni on helpompi säilyttää vastaajien anonymiteetti.

3.2 Aineiston analyysi

Aineistolähtöisesti tutkimusta tehtäessä tutkimuksen pääpaino on aineistossa, mikä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi analyysiyksiköt eivät ole ennalta määrättyjä ja teoria rakennetaan aineisto lähtökohtana (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Aineistoa purkaminen ei mennyt aivan suunnitelman mukaan, teemahaastatteluita pääsin purkamaan myöhemmin kuin olin suunnitellut, mutta hyvälaatuinen tallennus ja muistiinpanot auttoivat palauttamaan haastattelut hyvin mieleen. Aineiston käsittely aloitin litteroimalla haastattelut sana sanalta, jolloin tuli tutustuttua aineistoon alustavasti. Seuraavana työvaiheena oli haastattelujen lukeminen ja sisältöön perehtyminen, jota tein useampaan kertaan, että asiat tulisivat tutuksi tarkasti. Teemahaastatteluiden aineistoa käsittelemäni aluksi purkamalla sen teemoittain. Keskusteluista yhteyksien löytyminen on johdattanut raportointiin. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 142.) Tein haastatteluista taulukon, jossa tein koodauksia (peruskäsitteet) ja tiivistin vastauksia tekstiksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Teemoina säilyivät haastattelun teemat.

Pienen aineiston tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää, eikä se olisi tarkoituksenmukaistakaan, sillä kuvaahan aineistoni yksittäisten vanhempien kokemuksia. Katson kuitenkin, että aineistoni on riittävä, jotta voin saada vastauksen tutkimuskysymyksiini. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.) Väliraportointi tapahtui kehittämispäivässä, jossa tuloksista nousseet asiat esittelin työntekijöille. Kerroin haastatteluissa saamistani tuloksista ja vanhempien toiveista monikulttuuriseen kohtaamiseen ja uskontokasvatukseen. En avannut yleistä keskustelua aiheesta, vaan jaoin läsnäolijoille kyselylomakkeen. Kyselyyn vastaamisen jälkeen työntekijöillä oli mahdollisuus tutustua aiheeseen liittyvään materiaaliin, jonka olin kerännyt tilaisuutta varten.

Kehittämispäivässä työntekijöille tekemäni kyselyn tuloksia pääsin käsittelemään heti toteuttamisen jälkeen. Kyselylomakkeiden vastaukset kävin analysoimalla läpi raportoitavaan muotoon. Kyselyvastausten analysoinnissa käytin taulukointia ja koodausta peruskäsitteisiin sekä asioiden järjestämistä teemoik-

si. Koodauksessa merkitsin aineistoon tutkimustehtävän ja -kysymysten kannalta olennaisia asioita; pyrin selkeyttämään aineiston sisältöä. Koodaamalla sain kartoitettua aineiston rikkautta eli selvitettyä, mitä tutkimusaiheeseen liittyvää siellä on. Näin sain monipuolisen käsityksen aineistosta, ja jatkoin varsinaiseen analyysiin, tiivistämiseen ja tulkintaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

4 TUTKIMUSTULOKSET

4.1 Teemahaastatteluiden taustatiedot

Teemahaastatteluihin osallistuvilta kysyttiin kotikieli, perheeseen vaikuttavat kulttuurit ja uskonnot / katsomukset. Vastanneissa perheissä kotikieliä olivat: viro, suomi, venäjä, somali, vietnam. Perheisiin vaikuttavista kulttuureista tuli seuraavat maininnat: virolainen, suomalainen (kolmessa perheessä), venäläinen, turkkilainen, vietnamilainen (kahdessa perheessä) ja somalikulttuuri. Uskontoja tai katsomuksia haastateltavien perheissä olivat: ortodoksisuus, eräs kertoi olevansa Jehovan todistaja, islaminuskoisia oli useampi, lisäksi joukosta löytyi myös ateisti ja buddhalaista uskontoa edustava vanhempi.

4.2 Vanhempien näkemykset monikulttuurisesta kohtaamisesta ja uskontokasvatuksesta päiväkodissa

Perheen kulttuurin huomioidessa haastateltavilla ei ollut paljonkaan sanottavaa. Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että vanhempien toiveita on päiväkodissa kuunneltu aina. Kulttuurien eroista kertoo se, että toiselle perheelle olisi tärkeää, että mahdollisesta joulupukin vierailusta tiedotetaan kotiin, sillä perhe ei usko joulupukkiin. Toisella perheellä taas toiveena olisi saada joulupukki vierailulle joulunaikaan päiväkotiin.

Kulttuurien kohtaamisessa haastateltavilla oli ollut erilaisia kokemuksia. Esimerkiksi suomalainen vapun suuri juhlinta on hämmästyttänyt. Haastateltavilla keskustelussa löytyi kulttuureiden eroja, jotka ovat vaikuttaneet arkeen. Ruokailuun liittyviä asioita ovat erilaiset ruuat eri kulttuureissa sekä ruokailuvälineiden erilainen käyttö. Lastenkasvatuksessa huomattiin olevan suuriakin eroja, esimerkiksi opettajan kunnioittamisesta ja yleensä kurin pidosta keskusteltiin. Lisäksi haastateltavat ovat huomanneet eri kulttuureihin liittyviä ”temperamenttieroja”, esimerkkinä ilon osoitus, joka voidaan tulkita riehumiseksi.

Ensin haastateltavilta ei löytynyt kulttuurien kohtaamisesta mitään sanottavaa. Laajensin kysymystä koskemaan kaikkea eri kulttuurien kohtaamista, ei pelkästään päiväkodilla tapahtuvaa. Tämä avasi keskustelua ja kulttuurien kohtaamisesta haastateltavat mainitsivat erilaisia asioita, joita olivat joutuneet ajattelemaan tai jopa itse selittelemään. Eri kulttuurien välillä on suvaitsemattomuutta toisen kulttuurin piirteitä kohtaan. Toisaalta joku haastateltava koki, että ”maassa maan tavalla”, eli omaa kulttuuria voi sopeuttaa maan kulttuurin mukaan.

Kulttuurien erot pukeutumisessa, kuten huivin käyttö sekä alastomuuteen suhtautuminen, esimerkiksi saunakulttuurin erot, voivat aiheuttaa keskustelua kulttuurien välille. Eräs vanhemmista pohti, että erilainen suhtautuminen alastomuuteen siirtyy lapsille, jotka saattavat joutua uimahallissa tai muualla vaivaanuttaviin tilanteisiin. Kulttuurien erot näkyvät myös perheenjäsenten asemassa, eräs haastateltava kertoi olevansa tyytyväinen lapsen asemaan Suomessa. Omassa kotimaassaan hän kokee lasten olot huonommiksi.

Haastateltavien toiveet monikulttuuriseen kasvatukselle olivat vähäisiä. Yhtenä toiveena esitettiin, että lapset voisivat käyttää omaa kieltään laulujen ja runojen esittämisessä esimerkiksi päiväkodin juhlissa, tämä varsinkin venäläisen kulttuurin piirissä eläneille tärkeää.

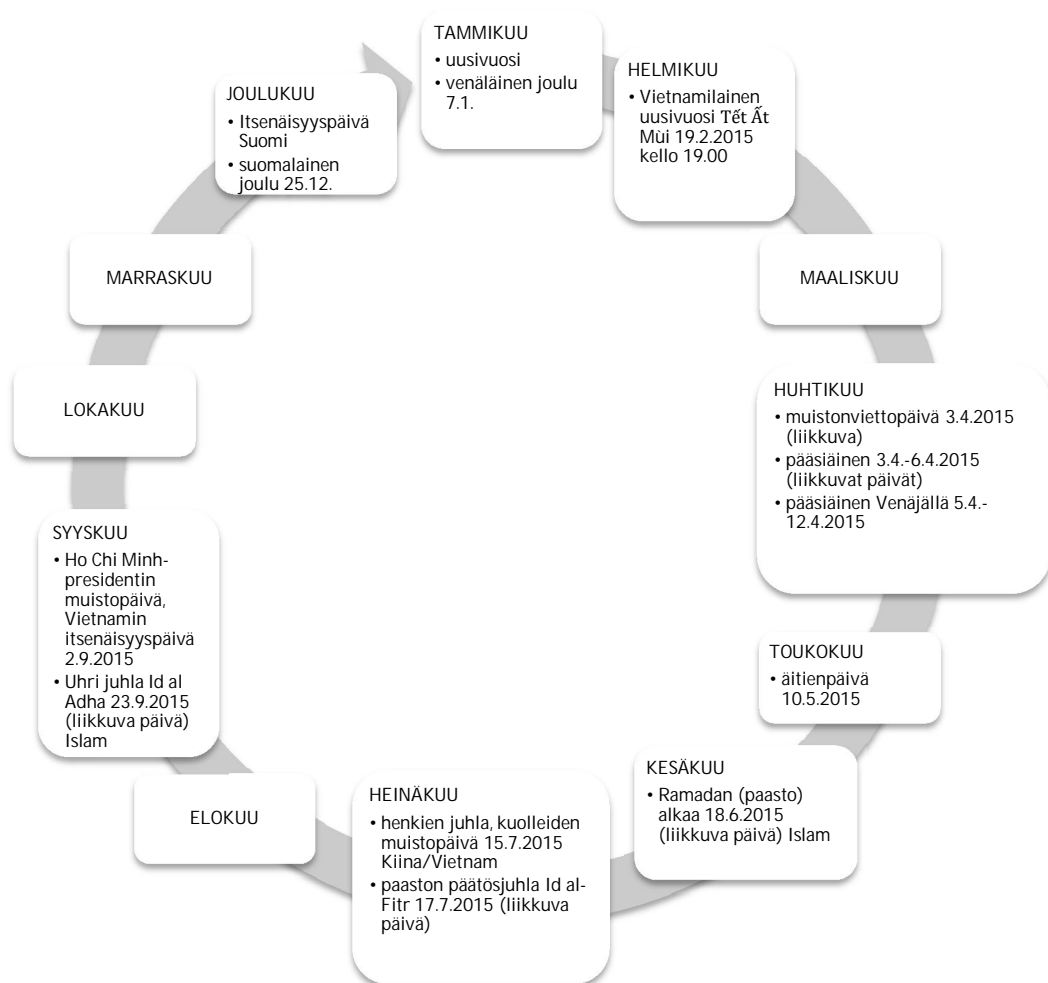
Haastatteluissa yleisin ehdotus oli, että toisiin kulttuureihin voisi päiväkodissa tutustua esimerkiksi erilaisin teemaviikoin tai teemapäivin. Eri maiden juhlien huomiointi ja eri maiden ruokien maistelu sekä vanhempien mukaan ottaminen kulttuurien esittelyyn olisivat erinomaisia keinoja välittää kulttuuritietoutta päiväkodissa. Nämä olivat konkreettisia ehdotuksia siitä, miten tutustumista voisi tehdä. Haastateltavilla oli aiempia hyviä kokemuksia tällaisesta toiminnasta. Lasten kasvaminen eri kulttuurista tulleiden lasten kanssa koettiin hyvänä asiana.

Sosiaalisuus ja oma perhe ovat myös suomalaiseen kulttuuriin tutustuttavia asioita. Päiväkodin vanhempaintoimikuntaa pidettiin hyvänä mahdollisuutena tutustua muihin perheisiin ja kulttuureihin. Suomalaiseen kulttuuriin haastateltavat tutustuivat esimerkiksi oman aktiivisuutensa avulla. Eräs haastateltavista kertoi:

Meidän perheessämme se tapahtuu hyvin kun tutustumme Helsinkiin, käymme museoissa, Helsingin lähiympäristöä tutkitaan.

Perheen vakaumuksen/uskonnon huomiointi toimii haastateltavien mukaan päiväkodissa hyvin. Vanhemmat kokevat, että henkilökunta kunnioittaa eri uskontoja, tästä useimmin mainittiin uskonnon tuomat ruokarajoitteet, jotka on haastateltavien mukaan huomioitu hyvin.

Perheissä vietetään erilaisia juhlia. Näihin juhliin voi tutustua alla olevan vuosikellon avulla.

Kuvio 1. Perheissä vietettävät juhlit vuonna 2015.

Lisäksi haastatteluissa keskusteltiin syntymäpäivien juhlimisesta ja siitä etteivät Jehovantodistajat eivätkä suurin osa muslimeista juhli syntymäpäiviä.

Päiväkodin uskontokasvatuksen kokeminen eri perheissä on myönteistä. Eri uskontoihin kuuluvilla on aina ollut vaihtoehtoinen tilaisuus. Kirkkoon ei ole pakko mennä, saa jäädä päiväkotiin tekemään muuta. Toisaalta vanhemmat kokivat, että lapsilla myös hauskaa, kun ovat yhdessä, voivat käydä eri paikoissa ja nähdä erilaisia asioita.

Päiväkodin tiedotus koettiin hyväksi.

On hyvä, että on lapulla mitä tulee tapahtumaan.
Voi jäädä pois, jos ei halua lapsen osallistuvan.

Ateistin mielestä esimerkiksi joulukirkkoon osallistuminen voi olla myös neutraali kokemus. Joulukirkko, jossa laulettu joululauluja, ei koettu välttämättä haitallisenä vaan kulttuuriin kuuluvana.

Päiväkodin uskontokasvatukselle esitettyjä toiveita oli jonkin verran. Päiväkodista voisi tehdä vierailuita erilaisiin paikkoihin, esimerkiksi voisi käydä ortodoksis-kirkossa ja muissa uskontoihin liittyvissä paikoissa. Uskonnollisten juhlien vietto päiväkodissa, esimerkiksi Id -juhlan vietto, yhtenä juhlana muiden mukana. Tähän liittyi myös toive, että lapsille ja perheelle toivotetaan ”Hyvää Id -päivää!”, kun lapset lähtevät päiväkodista viettämään seuraavana päivänä Id -juhlaa.

Tiedottamista toivottiin edelleen, varsinkin Joulupukin vierailusta haluttiin tietää, joko siksi että oli tärkeää nähdä Joulupukki tai siksi ettei lapsen haluttu näkevän Joulupukkia. Toiveena oli myös, että mikäli ei pysty hoitamaan lasta kotona, niin järjestetään muu tilaisuus. Tässä kyseessä perhe, jossa ei vietä mitään kristillisiä juhlia. Kristillisyyteen liittyen toivottiin, ettei lapsen tarvitse mennä kirkkoon.

Muihin uskontoihin tutustuminen koettiin hyvänä. Lapsen on hyvä oppia, että on erilaisia uskontoja. Jokainen lapsi voi kertoa mitä usko tai mikä uskonto, tai ei usko ja saa osallistua keskusteluihin. Uskontoihin tutustumista voidaan tehdä teemajuhlien avulla.

4.3 Kyselylomakkeen taustatiedot

Kyselylomakkeessa työntekijöiltä kyseltiin taustatiedoksi mitä ammattiryhmää edustavat. Kyselyyn vastasi erityislastentarhanopettajia, lastentarhanopettajia, lastenhoitajia, opiskelijoita sekä avustajia.

Kyselyyn tuli vastauksia yhteensä 27. Vastaajina oli erityislastentarhanopettajia (2), lastentarhanopettajia (9), lastenhoitajia (12), avustajia (2) ja opiskelijoita (2). Yhdistin erityislastentarhanopettajien vastaukset lastentarhanopettajien vastauksiin, sekä yhdistin avustajien ja opiskelijoiden vastauksista ryhmäksi muut.

4.4 Työntekijöiden vastaukset kyselyyn

Kasvatuskumppanuus ohjaa vastaajien työskentelyä. Vastauksissa näkyi henkilöstön vahva ammatillisuus, joka ilmenee vuorovaikutustaitoina, varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyvien keskusteluiden hallintana sekä mielenkiintona uusiin kulttuureihin. Vastaajat kokevat kunnioittavansa eri kulttuureita ja uskontoja.

Monikulttuuristen perheiden kohtaamiseen suhtaudutaan avoimin mielin ja perheet kohdataan tasa-arvoisesti ja tasavertaisesti.

Samoin kuin suomalaisen perheen kohtaamisessa. Jokainen perhe on omanlaisensa ja en koe maahanmuuttajaperhettä sen erikoisempänä kuin suomalaista perhettä. (Lastenhoitaja)

Kohtaamiset ovat sujuneet joustavasti ja luontevasti. Molempien kulttuuria kunnioittavasti. (Lastentarhanopettaja)

Kohtaamisessa suurimpana haasteena koettiin yhteisen kielen puuttuminen. Tulkin käyttö oli vastaajille tärkeää, varsinkin lapsen hoidon aloitusvaiheen keskusteluissa. Tulkin käytöllä voidaan ennaltaehkäistä väärinkäsityksiä ja auttaa vuorovaikutuksen kehittymistä avoimeksi kasvatuskumppanuudeksi.

Vanhemmilta saadut tiedot vaikuttivat jollakin tavoin kaikkien vastaajien työhön. Vain yksi vastaaja kertoi, ettei vanhemmilta saatu tietoa vaikuta mitenkään, mutta

vastauksessa kuitenkin todettiin noudatettavan vanhempien toiveita lapsen kanssa työskennellessä. Vanhemmilta saatu tieto on tärkeää lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemisessä, työntekijät voivat käyttää tietoja lapsen tarpeiden huomioidussa. Eri kulttuurit ja uskonnot ja vakaumukset voidaan huomioida koko ryhmän toiminnan suunnittelussa, silloin kun tehdään ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaa. Yleisesti voidaan todeta, että vanhemmilta saatu tieto tukee ja helpottaa kasvatustyötä päiväkodissa.

Kulttuurien erilaisuuden vastaajat kokivat suurimmaksi osaksi positiivisena. Työntekijät halusivat tietää miten eri kulttuurit vaikuttavat lapsen arjessa. Kulttuurieroja oli moni vastaaja pohtinut vastauksessaan. Haasteena työntekijät kokivat kulttuuriin liittyvät erilaiset tavat ja arvot.

Lapsia vaikea kasvattaa kun osalla perheistä ihan erilaiset kasvatuseriaatteen ja arvomaailma. (Lastenhoitaja)

Tiedostettava enemmän, että itselle itsestään selvät asiat voivat olla kulttuurisidonnaisia. Ei voi siis olettaa toisen tietävän/yymmärtävän samoja asioita, jos ei yhteistä kieltä ole, tilanteet eri tavalla haastavia ja saattavat vaatia ennakoivaltumista keskimääräistä enemmän. (Lastentarhanopettaja)

Lastenkasvatukseen liittyviä eroja oli eri kulttuurien välillä huomattu. Joskus erilaiset käsitykset lastenkasvatuksesta ovat näkyneet myös lapsen käytöksessä päiväkodissa.

Vastauksissa nousi esiin pohdintaa, pitäisikö olla enemmän tietoa perheissä vaikuttavista arvoista? Perhekäsitys, perhesuhteet ja millainen on lapsen asema perheessä ovat asioita, joista pitäisi saada lisää tietoa. Myös naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta pitäisi keskustella perheiden kanssa, miten suomalaisessa yhteiskunnassa toimitaan ja miten eri kulttuurit vaikuttavat perheiden käsityksiin naisten ja miesten asemasta.

Suurimmassa osassa vastauksista mainittiin, että monikulttuurisuuteen liittyvistä asioista puhutaan tiimissä jonkin verran, useimmiten silloin, kun omassa ryhmässä on eri kulttuurin piiristä tullut lapsi/lapsia. Vastauksissa huomattavan vähän koettiin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa käsiteltävän tiimissä, yleisim-

min pohditaan miten ruokailu ja erilaisiin tilaisuuksiin osallistuminen lapsen kohdalla toteutuu. Kulttuurierojen vaikutus tiimin toimintaan oli vähäistä. Tiimeissä kuitenkin jaetaan hyvin tietoa.

Työntekijät kokevat, että keskustelu tiimeissä monikulttuurisuusasioista on tärkeää, koska sillä on vaikutus yksittäisen lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekoon sekä ryhmän toiminnan suunnitteluun, eli ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman tekoon. Monikulttuurisuuden käsittelyä koetaan riittämättömänä tiimityössä, syynä vastauksissa oli ajanpuute. Omaan aktiivisuutta monikulttuurisuuteen liittyvien asioiden käsittelyyn koki tärkeäksi muutama vastaajista.

Monikulttuurisuuteen liittyi paljon koulutustarvetta, vastaajat haluavat enemmän tietoa eri kulttuurien tavoista ja perhekäsityksistä. Perheiden arkeen liittyvät asiat koettiin tärkeiksi.

Olisi kiinnostavaa saada lisää tietoa eri kulttuureista esim. kasvatustähtämyksiä, lasten ja vanhempien välisistä suhteista. (Lastentarhanopettaja)

Vastaajista osa koki, että lapsiryhmän toimintaa suunnitellessa tarvitaan ideoita, esimerkiksi siitä, kuinka lapsille ja perheille taataan mahdollisuus tasavertaiseen osallistumiseen ja osallisuuteen.

Uskontokasvatus on vastausten perusteella hankala määritellä. Uskontokasvatuksen toteutus on osalle vastaajista epäselvää. Osa liittyy tähän myös eettistä kasvatusta. Selkeimmin vastauksista tulee ilmi, että uskontokasvatukseen liittyvää keskustelua pitäisi lisätä.

Viikoittaisissa tiimeissä pitäisi ehkä useammin ottaa myös nämä asiat puheeksi eli ei tarpeeksi usein. (Lastenhoitaja)

Pedagoginen näkökulma usein unohtuu, lähinnä katsotaan jotkut yhteiset juhlat, kirkkokäynnit jne. (Lastentarhanopettaja)

Nykyään aika vähän, koska seurakunnan työntekijät hoitavat ev.lut. asiat ja muuhun uskuntoon kuuluvat perheet hoitavat kasvatuksen itse. (Lastentarhanopettaja)

Eri uskontojen tuntemus oli vastaajille tärkeää. Omat tiedot eri uskonnoista auttavat ennaltaehkäisemään väärinkäsityksiä ja helpottavat toiminnan suunnittelua. Uskontoihin liittyvien rajoitteiden ymmärtämiseen tarvitaan faktatietoa. Ruokailuun, pukeutumiseen ja perushoitoon liittyvät asiat koettiin tärkeiksi, olisi hyvä tietää miten eri uskonnot vaikuttavat lapsen arkeen.

Kysymyksessä eri uskontoihin liittyvästä tiedosta, vastauksista erottui selkeästi kaksi vahvaa teemaa: eri uskonnot ja uskontokasvatus. Uskontokasvatusteemaa käsiteltiin tiimeissä siten, että mietitään, miten lapset saavat osallistua eri tilaisuuksiin ja millaisia muita rajoituksia lapsella on uskonnon vuoksi. Osa vastaajista kokee uskontokasvatuksen kuuluvan kokonaan seurakunnalle ja perheille.

Koulutusta muun muassa päiväkodin luterilaisesta uskontokasvatuksesta kaivattiin. Vastauksissa toivottiin avointa keskustelua, miten päiväkodissa uskontokasvatus saa toteutua. Miten toteuttaa erilaisia uskontokasvatuksen keinoja: raamattuun tutustuminen, hartaudet, saako niitä olla päiväkodissa oman henkilökunnan pitäminä?

Missä on katsomuksellisen ja kulttuurisen kasvatuksen ero? (Lähtökohta: lastentarhanopettaja).

Uskonnollis-katsomukselliseen orientaatioon liittyvää koulutusta on saatavilla ja työntekijän oma aktiivisuus on tärkeässä roolissa, koska asioista saa helposti otettua selvää. Miltei kaikki vastaajat kokivat tarvitsevansa lisää tietoa eri uskonnoista.

Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaa koskevan kysymyksen vastauksissa pohditaan monikulttuuristen lasten määrää ryhmissä, miten suomenkielen oppiminen tapahtuu, jos ryhmässä useita lapsia, joilla suomi on toinen kieli.

Juhlien vietto nousi vahvaksi teemaksi kyselyn vastauksissa. Juhlat voivat liittyä kulttuuriin tai uskontoon. Vanhempien kanssa keskustellen saadaan tietoa per-

heessä vietettävistä juhlista ja voidaan sopia, miten lapsi osallistuu päiväkodissa järjestettyihin juhliin.

Suomalaisten juhlapyhien ja muiden juhlien vietosta tarvitaan avointa keskustelua sekä vanhempien kanssa että työyhteisössä. Lasten kulttuureihin kuuluvien juhlien vietto päiväkodissa voisi toteutua esimerkiksi kehittämällä yhteistyötä vanhempaintoimikunnan kanssa sekä monikulttuuristen perheiden ja päiväkodin välillä.

Tärkeää on mielestäni se että lapsen perinteitä ja kulttuuria vaalitaan ja pidetään tärkeänä ja arvokkaana. (Muu)

Rohkaista muita kulttuurinedustajia tutustumaan rohkeasti suomalaiseen kulttuuriin, eikä jäädä aina pois tapahtumista. Vastapainona päiväkodeissa tutustuttaisiin teemoittain muihin kulttuureihin. Ehdotonta vastavuoroisuutta ja vuorovaikutusta kulttuurien välille. Molemmissa kulttuureissa tulee joustaa, opetella ja ymmärtää toistensa tapoja! (Lastentarhanopettaja)

Vastauksissa oli myöskin huomattavissa kulttuurien välillä vaikuttavia jännitteitä. Suomalaisen kulttuurin ja perinteiden, myös kristillisyyden, vaaliminen koetaan tärkeäksi.

Kuten kaikilla perheillä, voi olla toiveita/rajoitteita, jotka otettava huomioon. Erityisesti juhlapyhät ... On myös mietittävä missä kaikessa ja kenen tulisi tulla vastaan omissa tavoissa ja toiminnassa. (Lastentarhanopettaja)

Ensinnäkin mielestäni kevätkuuhllissa/joulukuuhllissa täytyy saada laulaa perinteisin liittyviä lauluja (vaikka ne olisivatkin jonkun mielestä uskonnollissävyytteisiä). Juhlapyhistä edelleen kertominen kirkossakin käynti, mutta ei liian usein. (Lastentarhanopettaja)

Yleisesti lapsen perinteitä ja kulttuuria tulisi vaalia ja pitää tärkeänä ja arvokkaana. Kulttuurien ja uskontojen välille toivotaan vastavuoroisuutta ja vuorovaikutusta lisää.

Uskontokasvatuksesta keskustellessa tulisi erottaa uskonnon harjoittaminen ja osallistuminen yleissivistävään tilaisuuteen. Uskontokasvatusta ei saisi jättää tekemättä vain sen vuoksi, ettei loukata muualta tulleita. Uskontokasvatukselle

löydetään kehittämisideoita, voidaan käyttää erilaista näkökulmaa, esimerkiksi taidekasvatuksen kautta. Eräässä vastauksessa ehdotettiin tutustumista kirkko-taiteeseen, arkkitehtuuriin ja musiikkiin.

Tietoisuus ja tuntemus eri kansojen, uskontojen käyttämästä musiikista ja erilaisista taiteista saisi lasten kiinnostuksen heräämään asioihin eri näkökulmasta. (Lastentarhanopettaja)

Työntekijät pohtivat varhaiskasvatussuunnitelmaa ja sen käytännön toteutusta ja kokivat tarpeelliseksi keskustella aiheesta uudelleen.

5 POHDINTA

5.1 Tutkimuksen johtopäätökset

Teemahaastatteluiden perusteella yhdeksi johtopäätökseksi nousee se, että asiakasperheissä ollaan tyytyväisiä päiväkodin toimintatapoihin. Lisäksi vanhemmilla on kiinnostusta osallistua päiväkodin tapahtumiin. Asiakasperheiltä nousseita toiveita ja tarpeita voidaan käyttää tulevaisuudessa toiminnan suunnittelussa hyväksi. Avoin keskustelu vanhempien kanssa ja kasvatuskumppanuuden periaatteiden noudattaminen ovat avainasemassa monikulttuurisen kohtaamisen ja uskonnollis-katsomuksellisen orientaation onnistuneessa toteuttamisessa.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä on hyvä tiedostaa, että kaikilla lapsilla on erityistarpeita. Täytyy myös muistaa, että sukupuoli, rotu, etnisyys, erilainen lahjakkuus ovat varhaiskasvatuksen moninaisuutta eivätkä erityisyyttä. (Jalongo, Beatrice, Fennimore, Pattnaik, Laverick, Brewster & Mutuku 2004, 145.)

Monikulttuurisen työn kehittämiseen, yhteistyön toteuttamiseen ja osaamisen vahvistamiseen nähtiin tarvetta. Tekemäni kyselyn tuloksissa on yhteneväisyyksiä Halosen (2013, 35.) tutkimukseen, jossa löytyi myös toiveita päiväkodin koko hoito- ja kasvatushenkilöstön mahdollisuuteen osallistua monikulttuurisuutta käsittelevään koulutukseen. Koulutuksen ei tulisi liittyä pelkästään suomen kielenä -opetukseen, vaan esimerkiksi voisi olla koulutusta eri kulttuureista ja asennekasvatusta myönteisemmän ilmapiirin luomiseksi päiväkodissa.

Työntekijöiden vastauksissa nousi koulutustarpeita sekä eri kulttuureihin että eri uskontoihin liittyen. Näitä samoja tarpeita on Kallioniemi (2000) löytänyt tutkimuksessaan jo vuonna 2000. Uskonnolliset ja katsomukselliset taustat eri kulttuureista tulevilla lapsilla poikkeavat usein suomalaisten uskonnollisesta ja katsomuksellisesta taustasta. Erilaisten uskonnollisten ja katsomuksellisten taustasta tulevien lasten kasvattaminen ja heidän vanhempiensa kohtaaminen päi-

väkodin arjessa on vaativa tehtävä, johon tarvitaan tietoa eri kulttuureista ja uskonnoista. Lastentarhanopettajat kokevat, että tiedot näistä asioista voivat olla pinnallisia ja vähäisiä. Vuorovaikutuksessa lasten ja heidän perheidensä kanssa on hyvä tuntee taustalla vaikuttavia kulttuuriin ja uskontoon liittyviä tekijöitä. (Kallioniemi 2000, 125.) Mielestäni on tärkeää, että varhaiskasvatussuunnitelman eri osioita päivitetään säännöllisesti, jolloin uudet työntekijätkin saavat osallistua varhaiskasvatussuunnitelman tekemiseen. Samalla voidaan keskustella eri osa-alueiden sisällöistä. Tämä keskustelu auttaa toiminnan suunnittelussa.

Juhliin osallistumisesta pitää avata keskustelua sekä työyhteisön sisällä, että vanhempien kanssa. Päiväkodissa voidaan tarjota vaihtoehtoja, joilla rohkaistaan ihmisiä valitsemaan tietoisesti itselle sopiva tapa osallistua uskonnollisiin tai uskonnollisia elementtejä sisältäviin juhliin (Kalliala 2005, 148).

Helsingin varhaiskasvatuksessa järjestetään koulutusta, johon työntekijöiden tulisi aktiivisesti hakeutua. Tietoa voi etsiä myös omatoimisesti, sillä materiaalia on saatavilla runsaasti, esimerkiksi kirjastosta. Koulutustarpeen lisäksi työntekijät tarvitsevat aikaa keskustelulle ja toiminnan suunnittelulle. Ideoiden ja tiedon vaihdon tulisi olla mahdollista rauhallisessa ilmapiirissä tiimeissä.

Uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio päiväkodin omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa tarvitsee päivitystä. Kallioniemi (2000, 109–110) on todennut, että lastentarhanopettajien voi olla vaikeaa sovittaa yhteen erilaisten uskonnollisten vakaumusten omaavien perheiden vaatimuksia ja odotuksia uskonnollisesta kasvatuksesta suunnitellessaan ja toteuttaessaan uskonnollista kasvatus- ta päiväkodissa. Lamminmäki-Vartian (2010, 66–67) tutkimuksessa tulee esille kasvattajien varovaisuus, ongelmälähtöisyys ja välinpitämättömyys uskontokasvatukseen liittyvissä asioissa monikulttuurisessa päiväkodissa. Kyselyyni vastaajilla oli myös vastauksissaan viitteitä varovaisuuteen, jätetään mieluummin tekemättä asioita, kun ei olla ihan varmoja miten asia pitäisi tehdä.

Uskonnollinen kasvatus voi olla sellainen päivähoidon tiedonala, että osa lastentarhanopettajista kokee sen läheisenä ja mieluisana tehtävänä, osan taas

pitää sitä itselleen vaikeana ja siitä syystä kokee orientoitumisvaikeuksia uskonnollisen kasvatuksen toteuttamisessa. (Kallioniemi 2000, 110.)

Työntekijöiden epävarmuutta uskontokasvatuksesta päiväkodissa lisää julkinen keskustelu siitä, millaista uskonnollista kasvatusta päiväkodeissa saa antaa. Keväällä 2014 oli uutisena päivähoiton uskontokasvatuksesta tehty kantelu eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan. (MTV. Uutiset 23.4.2014.) Ammatillinen keskustelu siitä, mitä tämä orientaatio pitää sisällään ja miten uskontokasvatusta voidaan päiväkodissa toteuttaa, olisi tarpeen. Mikäli uskonnollisen kasvatuksen kysymyksistä ei keskustella avoimesti, voi osalle henkilökuntaa jäädä epäselvyyksiä siitä, mistä uskonnollisessa kasvatuksessa on kysymys. (Kallioniemi 2000, 120.) Todennäköisesti uuden varhaiskasvatuslain valmistumisen odottaminen on osaltaan vaikuttanut työntekijöiden toimintaan.

Uskontokasvatuksen toteutuksessa yhteistyötä voi kehittää vanhempien kanssa, jotta voidaan tutustua asiakasperheissä vaikuttaviin uskontoihin ja katso-muksiin. Lisäksi yhteistyötä erilaisten paikkojen kanssa voidaan kehittää, suunnitella tutustumiskäyntejä esimerkiksi ortodoksikirkkoon tai muunlaisiin eri uskontoihin liittyviin paikkoihin.

Tutkimuksen perusteella tarvetta oli käytännönläheisten menetelmien ja konkreettisten toimintamallien kehittämiseksi. Uskontokasvatukselle saa tukea luterilaiselta kirkolta päiväkodissa tapahtuvalla mentoroinnilla. Uskontokasvatuksen mentorit tukevat päiväkodin henkilökuntaa uskontokasvatuksen sisältökysymyksissä. Heiltä saa rohkaisua, apua suunnitteluun, materiaalitukea ja menetelmä-koulutusta. (Kumppaniksi kulkemaan - mentorointi uskontokasvatuksessa).

5.2 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimus tapahtui Päiväkoti Tahvonlahdessa ja tutkimukseen osallistui sekä päiväkodin asiakkaita että työntekijöitä, siksi varhaiskasvatusvirastolta täytyi hakea tutkimuslupa. Tutkimusluvan hakeminen tapahtui siihen tarkoitettulla lo-

makkeella sekä tarvittavilla liitteillä. (Tutkimuslupa. Helsingin kaupunki. Varhaiskasvatusvirasto i.a.) Tutkimuslupa annettiin 30.5.2014.

Tutkimusta olen tehnyt hyvän tieteellisen käytännön (good scientific practise) edellyttämällä tavalla. Tutkimusta tehdessä tärkeää on rehellisyys ja yleinen huolellisuus ja tarkkuus, jo tutkimusta tehdessä sekä tutkimuksen raportoinnissa. Käytetyt tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmät ovat tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä. Tutkimuksessa on otettu huomioon muut tutkimukset aihealueesta. Tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti ja asetettujen vaatimusten mukaisesti. (Suomen akatemia i.a.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on tutkimuksen keskeinen työväline ja pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse. Tutkimuksen luotettavuutta tulee kuitenkin arvioida kokonaisuutena, jossa painottuu sen sisäinen johdonmukaisuus. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnille ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan päätellä siitä, että tutkija raportoi tekemänsä yksityiskohtaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140–142, Eskola & Suoranta 2009, 210.)

Tässä tutkimuksessa tärkeää oli luottamuksellisuus, jolla tarkoitan sitä, että teemahaastatteluun osallistuneet ja kyselylomakkeen täyttäneet ovat voineet luottaa saamaansa tietoon kerätyn aineiston käytöstä ja käyttötarkoituksesta. Tämän pohjalta tutkijana olen pyytänyt haastateltavalta suostumuksen haastatteluun, tiedonantajat ovat voineet hyväksyä tutkimuksen tai kieltäytyä osallistumasta siihen. (Hirsjärvi & Hurme 2014, 20). Tutkimusta tehdessäni olen kiinnittänyt huomiota asiakkaiden ja työntekijöiden arvostavaan kohtaamiseen, koska he ovat tärkeitä tiedonantajia tutkimukselle.

Anonymiteetti on turvattu vastaajille tutkimuksen tulosten esittelyssä siten, ettei haastatteluun osallistujan ja kyselylomakkeen täyttäjän henkilöllisyys paljastu. Anonymiteetin suojaamiseksi tulkitsin erityislastentarhanopettajan vastauksen osana lastentarhanopettajien vastauksia. Lisäksi opiskelijoiden ja avustajien vastaukset yhdistin yhdeksi ryhmäksi. Haastatteluaineisto säilyy tutkijalla eikä sitä luovuteta ulkopuolisille. Tutkimuksen aineiston säilyttämisessä ja hävittämisessä noudatetaan vastaavien tutkimusten käytäntöä.

Tulosten tulkinnassa vaaditaan tarkkuutta, on kerrottava millä perusteella tulkin-toja esitetään ja mihin päätelmät perustuvat. Tässä vaiheessa lukijaa helpottaa jos tutkimusselostetta rikastutaan esimerkiksi suorilla lainauksilla aineistosta. (Hirsijärvi ym. 2013, 232–233.) Tässä tutkimuksissa käytin suoria lainauksia kertoessani tuloksista.

5.3 Ammatillinen kasvu prosessin aikana

Opinnäytetyö on kehittänyt omaa ammatillista osaamistani eri kulttuureihin ja uskontoihin tutustumisen ja työyhteisön kehittämisenäkökulman kautta.

Sosiaalialan eettistä osaaminen näkyy opinnäytetyön aiheen valinnassa. Pyrin asiakkaiden tasa-arvoiseen kohteluun, edistän omalla työlläni tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta. Lisäksi keskustelun avaajana pyrin yksilöiden ainutkertaisuuden huomiointiin ja arvoriitojen ennaltaehkäisyyn. (Sosionomi (AMK)-tutkinto i.a.)

Asiakastyön osaamista kehitti oman arvomaailmani tunnistaminen, omien tärkeinä pitämieni arvojen suhde työssäni tärkeisiin arvoihin. Lisäksi olen päässyt luomaan asiakkaan osallisuutta tukevaa ammatillista vuorovaikutus- ja yhteistyösuhdetta. (Sosionomi (AMK)-tutkinto i.a.)

Sosiaalialan järjestelmäosaamista kehitti oivallus asiakkaiden osallisuuden kehittamisestä. Osallisuus ulottuu asiakkaiden mahdollisuuteen olla itse kehittämässä heitä koskevia palveluita. Sosionomin ja lastentarhanopettajan työn kautta olen pohtinut työni merkitystä osallisuuden kannalta sekä osallisuuden ilmenemistä omassa työtavassani. (Mäkinen ym. 2009, 19,189. Sosionomi (AMK)-tutkinto i.a.)

Tutkimuksellista kehittämisosaamista on tuottamani opinnäytetyö. Olen opinnäytetyötä tehdessäni sisäistänyt reflektiivisen, tutkivan ja kehittävän työotteen. Opinnäytetyön avulla olen saanut tuoda esille omaa käytäntöpainotteista tutki-

muksellista osaamista ja tuottanut uutta tietoa. (Mäkinen ym. 2009, 19,189, Sosionomi (AMK)-tutkinto i.a.)

Johtamisosaamista olen saanut tutkimukseni kautta. Olen tutkimusta tehdessäni oppinut kehittämistyön tekemisestä ja osaan tunnistaa kehittämistyössä tärkeitä vahvuuksia ja haasteita. (Sosionomi (AMK)-tutkinto i.a.)

LÄHTEET

- Askola-Vehviläinen, Sole 1996. Maahanmuuttajaperheiden lasten päivähoito Itä-Helsingissä. Helsingin kaupunki Sosiaalivirasto. Itäinen sosiaalikeskus. Vuosaaren sosiaalipalvelutoimisto. Loppuraportti 6.9.1996. Sosiaaliviraston julkaisusarja A 7/1996.
- Eduskunta i.a. Viitattu 21.2.2015.
<http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/vex3000.sh?TUNNISTE=HE+341/2014#>
- Eerola-Pennanen, Paula 2012. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus. 233–245.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2009. Johdatus laadulliseen tutkimukseen Vastapaino: Tampere.
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2010:27. PDF-versio saatavissa
http://www.oph.fi/download/131115_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf
- Halonen, Kirsi 2013. Lastentarhanopettajien odotukset ja kokemukset pedagogisen osaamisen vahvistamisesta monikielisessä ja -kulttuurisessa päiväkotiryhmässä / Kirsi Halonen. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Helsinki alueittain 2014, 2015. Helsingin kaupungin tietokeskus: Helsinki. Pdf-versio saatavilla:
http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/15_02_23_Hki_alueittain2014_verkko.pdf
- Hilksa, Päivi 2003. Juhlapyhien vietto monikulttuurisessa päiväkodissa. Teoksessa Arto Kallioniemi, Antti Räsänen & Päivi Hilksa. Lapsen sielunmaisema. Studia Paedagogica 30. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Vantaan täydennyskoulutuslaitos. Helsinki: Helsingin yliopisto. 107–126.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Homma hanskassa. Päiväkodin moninaisuus rikkautena. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2009:3. PDF-versio saatavissa http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/6cdb84804a1563bd951ef5b546fc4d01/3_hamma_hanskassa.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=6cdb84804a1563bd951ef5b546fc4d01
- Jalongo, Mary Renck; Fennimore, Beatrice S.; Pattnaik, Jyotsna; Laverick, DeAnna M.; Brewster, Jeffrey & Mutuku Moses (2004). Blended Perspectives: A Global Vision for High-Quality Early Childhood Education. *Early Childhood Education Journal*, Vol. 32, No. 3, 143–155.
- Jauhola, Heli; Bisi, Arja; Järvi, Iina & Rusama, Pipsa (toim.) Monikulttuurinen varhaiskasvatus – toimintamalli ja työmenetelmä. Moniku- sosiaalinen vahvistaminen pääkaupunkiseudun monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa v. 2005-2007. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA MONIKU-hanke.
- Kalliala, Marjatta 2005. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen mahdollisuudet moniuskontoisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Hilska, Päivi; Kallioniemi, Arto & Luodeslampi, Juha (toim.). *Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa*. Helsinki: Kirjapaja. 141–174.
- Kallioniemi, Arto 2000. Helsingiläisten lastentarhanopettajien käsityksiä päiväkodin uskonnollisesta kasvatuksesta ja sen toteuttamisesta / Arto Kallioniemi. Helsinki: Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitos.
- Kallioniemi, Arto 2005. Varhaiskasvatuksen uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa. Teoksessa Hilska, Päivi; Kallioniemi, Arto & Luodeslampi, Juha (toim.). *Uskontokasvatus monikulttuurisessa maailmassa*. Helsinki: Kirjapaja. 11 –32.
- Kekkonen Marjatta 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivilla näyttämöllä. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopiston kasvatustieteiden yksikkö. Tampere: Tampere University press.

- Kivijärvi, Taru 2012. Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus. 246–259.
- Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämistätiö Cupore i.a. Viitattu 11.5.2014.
<http://www.cupore.fi/monikulttuurisuuskasitteet.php>
- Kumppaniksi kulkemaan – mentorointi uskontokasvatuksessa. Kirkkohallitus. Saatavilla pdf-muotoisena:
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9D5F0E54CFE5C34BC225770C0041DD32/\\$FILE/Mentoriesite_kumppaniksi_kulkemaan.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/9D5F0E54CFE5C34BC225770C0041DD32/$FILE/Mentoriesite_kumppaniksi_kulkemaan.pdf)
- Kuusisto, Arniika 2010. Kulttuurinen, kielellinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus päiväkodissa: haasteita ja mahdollisuuksia. Monikulttuuriset lapset ja aikuiset päiväkodeissa (MUCCA)-hanke. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Tutkimuksia 2010:3. Helsinki: Kopio Niini. PDF-versio saatavissa:
<http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/cc1804804d83470b9849dc3a52a31500/mucca.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=cc1804804d83470b9849dc3a52a31500>
- Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386. Viitattu 1.2.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=maahanmuuttaja>
- Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36. Viitattu 1.2.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=päivähoito>
- Lamminmäki-Vartia, Silja 2010. ”Ai noi muslimithan ei kai saa tehdä enkeleitä” – Uskonto ja uskontokasvatus monikulttuurisen päiväkodin arjessa ja kasvattajien puheessa. Uskontopedagogiikan pro gradu – tutkimus. Teologinen tiedekunta. Käytännöllisen teologian laitos.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/21670/ainoimus.pdf?sequence=2>
- Lasten päivähoidon tilastotietoja vuodelta 2013. Helsingin kaupunki, Varhaiskasvatusvirasto, Tiedonhallintoyksikkö.
- Littunen, Elina 2012. Monikulttuurinen varhaiskasvatus päiväkodissa. Opinnäytetyö, Sosiaali- ja terveystieteiden koulutusyksikkö. Sosiaalialan koulu-

tusohjelma, Seinäjoen ammattikorkeakoulu.

<https://publications.theseus.fi/handle/10024/51329>

Martikainen, Minna & Uotinen, Anne 2013. Pilvilinnoja. Mäntsälän seurakunnan lapsityön ja Mäntsälän kunnan päivähoiton yhteistyön kehittäminen. Opinnäytetyö, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42114/Martikainen_Minna_Uotinen_Anne.pdf?sequence=1

MTV. Uutiset 23.4.2014. Viitattu 29.3.2015.

<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/hs--paivakotien-uskonnolliset-tilaisuudet-syyniin/3177528>

Mäkitalo, Anna-Riitta; Nevanen, Sari; Ojala, Mikko; Tast, Sylvia; Venninen, Tuulikki & Vilpas, Birgitta (toim.) 2011. Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Soccan ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro 25, 2011. Helsinki: Yliopistopaino.

Olkinuora Anna-Leena 2014. Päiväkotitahvonlahden johtaja. Henkilökohtainen tiedonanto 11.3.2014 ja 16.3.2015.

"Onks enkelitä olemassa?" – Näkökulmia päivähoiton uskontokasvatukseen.

Esite päivähoiton uskontokasvatuksesta ja uskontodialogiasta (2011/2012). Pdf-versio saatavana

http://www.vantaa.fi/fi/opetus_ja_kasvatus/palvelut/esitteet_ja_oppaat

Ota koppi-ohjelma I.a. Viitattu 9.3.2014. <http://www.otakoppi-ohjelma.fi/>

Paavola, Heini & Talib, Mirja-Tytti 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Pellikka, Ismo 2012. Voiko uskontokasvatus kasvattaa? Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus. 151–161.

Päiväkotitahvonlahden Varhaiskasvatussuunnitelma 2013.

Rastas, Anna; Huttunen, Laura & Löytty, Olli (toim) 2005. Suomalainen vieraskirja – kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino.

Rouvinen-Wilenius, Päivi & Koskinen-Ollonqvist Pirjo (toim.) 2011. Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen. Järjestöt suunnan näyttäjinä. Terveiden edistämisen keskus ry (tekry) julkaisu 9/2011.

- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. Teemoittelu. Kvali-
MOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskunta-
tieteellinen tietoarkisto. Viitattu 29.3.2015.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_2_2.html
- Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus i.a. Viitattu 21.4.2014.
<http://www.socca.fi/>
- Sosionomi (AMK)-tutkinto. Innokylä i.a. Viitattu 26.4.2015.
<https://www.innokyla.fi/sosionomi-amk-tutkinto>
- Suomen akatemia i.a. Viitattu 11.5.2014.
<http://www.aka.fi/fi/A/Tutkijalle/Rahoituksen-kaytto/Eettiset-ohjeet/1-Hyva-tieteellinen-kaytanto/>
- Tilastokeskus, StatFin i.a. Viitattu 9.3.2014.
http://pxweb2.stat.fi/database/StatFin/databasetree_fi.asp
- Tulkkauspalveluiden antaminen ja korvaaminen 30.4.2013. Helsingin kaupunki,
Varhaiskasvatusvirasto. Pysyväisohje 3.1.2.1.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi.
Helsinki: Tammi.
- Tutkimuslupa. Helsingin kaupunki. Varhaiskasvatusvirasto. I.a. Viitattu
21.4.2014. <http://www.hel.fi/hki/Vaka/fi/Lomakkeet/tutkimuslupa>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes sosiaali- ja terveysalan
tutkimus ja kehittämiskeskus oppaita 56. PDF-versio saatavissa
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>
- Venninen, Tuulikki 2009. Monikulttuurisuus Pääkaupunkiseudun päiväkodeissa-
kyselyn tulokset. Soveltavan kasvatustieteen laitos / Varhaiskasva-
tuksen kehittämissyksikkö VKK-Metro.
http://www.socca.fi/files/183/Monikulttuurisuutta_tukevat_tyomallit_paakaupunkiseudun_varhaiskasvatuksessa.pdf
- Venninen, Tuulikki, Leinonen, Jonna, Rautavaara-Hämäläinen Maija & Purola
Karoliina 2011. "Lähes aina haettaessa sanotaan, että ihan ok päi-
vä - mitä se lopulta tarkoittaa?" Lasten vanhempien ja henkilökun-
nan osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Socca - Pää-
kaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Työpapereita 2011:2.
Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö VKK-Metro. PDF-versio saa-

tavissa:

http://www.socca.fi/files/1618/Lasten_vanhempien_ja_henkilokunnan_osallisuus_paakaupunkiseudun_paivakodeissa_2011.pdf

Virsta. Virtual statistic. Tilastollinen tiedonkeruu -verkko-oppimateriaali i.a. Viitattu 21.4.2014. <http://tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/01/07/>

VKK-Metro Varhaiskasvatuksen kehittämissyksikkö. I.a. Viitattu 21.4.2014.

http://www.socca.fi/kehittaminen/varhaiskasvatus_vkk-metro

Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014. Viitattu 1.2.2015.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=1325%2F2014>

YK:n Lasten oikeuksien sopimus, Unisef i.a. Viitattu 9.3.2014.

https://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelun kutsu ja teemahaastattelun runko

Helsingin kaupunki
Varhaiskasvatusvirasto
Päiväkoti Tahvonlahti

Helsingissä 01.09.2014

Hyvät vanhemmat

Teidät on valittu tutkimukseen, jolla pyritään selvittämään vanhempien kokemuksia monikulttuurisesta kohtaamisesta ja päiväkodin uskonto- ja katsomuskasvatuksesta. Tutkimus liittyy Diakonia-ammattikorkeakoululle tehtävään opinäytetyöhön.

Opinnäytetyön aihe on Monenlaiset kulttuurit ja katsomukset kohtaavat - Monikulttuurisuus ja uskonnollinen orientaatio Päiväkoti Tahvonlahdessa. Pyydän teitä ystävällisesti osallistumaan ryhmähaastatteluun myöhemmin sovittavana ajankohtana.

Keräämäni taustatiedot auttavat tekemään vertailua jo tehtyihin tutkimuksiin. Tutkimusta varten antamanne tiedot säilytän ehdottoman luottamuksellisina. Toivon teidän suhtautuvan myönteisesti tähän tutkimuspyyntöön.

Kunnioittavasti

Anu Yli-Somero
Sosionomi (AMK)-opiskelija, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Järvenpää

Teemahaastattelu

Kotikieli

Uskonto/katsomus

Perheeseen vaikuttavat kulttuurit

Teema I: Monikulttuurisuus

- Perheen kulttuurin huomioiminen
- Kulttuurien kohtaaminen: Mikä on yllättänyt? Mikä on haastavaa?
- Toiveet perheen kulttuurin huomioimiseen
- Miten toivotaan eri kulttuureihin tutustuttavan?
- Suomalainen kulttuuri, miten perheet haluavat tutustua suomalaiseen kulttuuriin?

Teema II: Uskonto- ja katsomuskasvatus

- Perheen uskonnon/vakaumuksen huomioiminen
- Perheessä vietettävät juhlat
- Uskonnon erityispiirteet ja niiden huomioiminen päiväkodissa
- Päiväkodin/esiopetuksen uskontokasvatuksen kokeminen
- Toiveet päivähoidon uskontokasvatukselle
- Miten toivotaan muihin uskontoihin tutustuttavan

Liite 2. Kyselyn saatekirje ja kyselylomakkeen kysymykset

Helsingin kaupunki
Varhaiskasvatusvirasto
Päiväkoti Tahvonlahti

Helsingissä 23.01.2015

Hyvä työntekijä!

Sinut on valittu tutkimukseen, jolla pyritään selvittämään vanhempien kokemuksia monikulttuurisesta kohtaamisesta ja päiväkodin uskonto- ja katsomuskasvatuksesta. Tutkimus liittyy Diakonia-ammattikorkeakoululle tehtävään opinnäytetyöhön.

Opinnäytetyön aihe on Monenlaiset kulttuurit ja katsomukset kohtaavat - Monikulttuurisuus ja uskonnollinen orientaatio Päiväkoti Tahvonlahdessa.

Keräämäni taustatiedot auttavat tekemään vertailua jo tehtyihin tutkimuksiin. Tutkimusta varten antamasi tiedot säilytän ehdottoman luottamuksellisina. Toivon sinun suhtautuvan myönteisesti tähän tutkimuspyyntöön.

Kunnioittavasti

Anu Yli-Somero
Sosionomi (AMK)-opiskelija
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Järvenpää

Taustatiedot:

Tehtävänkuvasi

Lastentarhanopettaja

Lastenhoitaja

Muut hoito- ja kasvatustehtävät (esim. avustaja)

Muut kuin hoito- ja kasvatustehtävät (esim. päiväkotiapulainen)

Alan opiskelija, opiskeltu ala

Jokin muu, mikä?

Kysymykset:

1. Monikulttuurisen perheen kohtaaminen. Miten koet kohtaamisen?
2. Miten vanhemmilta saadut tiedot vaikuttavat työskentelyysi?
3. Minkälaista koulutusta tarvitset aiheeseen liittyen?
4. Minkälaista tietoa eri uskonnoista tarvitset työssäsi?
5. Miten tiimissä pohditaan monikulttuuriseen kohtaamiseen liittyviä asioita?
6. Miten tiimissä pohditaan uskontokasvatukseen liittyviä asioita?
7. Miten haluaisit muuttaa päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaa monikulttuurisuuden ja uskonnollisen orientaation kohdissa?

Liite 3. Näyteet aineiston koodauksesta, tiivistyksestä ja teemoittelusta

Teemahaastattelut:

Vanhemmat kertovat	Koodi/Koodit	Tiivistys	Luokitus/Teemat
Lastenkasvatuksessa ni se on niin tiukat säännöt, vähän tiukemmat kuin (...) mun mielestä. mutta minä olen kuunnellut, että suomessa kaikki just on niin vapaata. semmoset, että ne ruuan ajat. Viisi kertaa, ne napostelee enemmän siel (...).. täällä on tarkemmin rytmitetty	Kulttuurierot, Lastenkasvatus	Vanhemman kotimaan ja Suomen kulttuurierot näkyvät esimerkiksi lastenkasvatuksessa	Monikulttuurisuus
ainakin se pääajatus, että lapset näkevät että on lapset eri kulttuureista, ja toisaalta tämä suomalainen kulttuuri, vaikka kukaan ei pakota väkisin, mutta he ovat läsnä ja näkevät mitä on tässä tapahtumassa	Kulttuureihin tutustuminen, Suomalaiseen kulttuuriin tutustuminen	Lapset elävät arkeaan erilaisten kulttuurien vaikutuksessa, oppien samalla eri kulttuureista.	Monikulttuurisuus
Mun lapset, ku te meette kirkkoon, niin ne on sitte täällä päiväkodilla, ei ne oo istunut tuolla kaks tuntii.. ja jotain niilläkin on tehty silloin.	Uskontokasvatus päiväkodissa	Uskonnollisiin tilaisuuksiin ei pakko osallistua, järjestetään muuta ohjelmaa.	Uskontokasvatus
täällä on huomattukin hyvin, että kunnioittavat minun kulttuuria, meidän vanhempien toive aina, te ootte niinku toteuttaneet.	Kulttuurin huomioiminen, Kasvatuskumppanuus	Vanhempien toiveet on kuultu ja niitä noudatetaan.	Uskontokasvatus
No siis mun mielestä, esimerkiksi tollaset teemapäivät, teemajuhlat vois olla niinku.. Yhtenä päivänä ollaan intialaisia, ja seuraavana päivänä venäläiset juhlat. Tommoset just pienet lauluhetket salissa vois olla kivoja.	Kulttuuriin tutustuminen, Juhlat, Toiminnan suunnittelu	Teemapäivät hyvä tapa tutustua kulttuureihin, lauluhetket salissa voisivat olla kivoja.	Toiveet ja tarpeet
Eri paikoissa vierailut	Kulttuuriin tutustuminen, Uskontokasvatus päiväkodissa		Toiveet ja tarpeet

Työntekijöiden kyselyyn antamat vastaukset:

1. Monikulttuurisen perheen kohtaaminen. Miten koet kohtaamisen?				
Vastaaja-koodi	Vastaus	Koodi/koodit	Tiivistys	Teema
Muu1	En koe kohtaamista mitenkään "ihmeellisenä". Pidän heitä samassa arvossa kuin muitakin toki huomioiden uskonnon.	Tasa-arvo	Kohdataan perhe tasa-arvoisena, huomioidaan erityistarpeet	Kasvatuskumppanuus
LH5	Kielimuuri. Lapsia vaikea kasvattaa kun osalla perheistä ihan erilaiset kasvatuseriaatteet ja arvomaailma	Ongelmana kieli, Erilaiset tavat ja arvot haasteena	Haasteita aiheuttaa, jos perheiden kasvatuseriaatteet ja arvot poikkeavat totutusta. Yhteisen kielen puuttuminen hankaloittaa kohtaamista.	Kasvatuskumppanuus Haasteet
LTO5	Kohtaamiset ovat sujuneet joustavasti ja luontevasti. Molempien kulttuuria kunnioitavasti.	Luontevuus, Kunnioitus		Kasvatuskumppanuus
LTO8	Pysähtyminen ja perinpohjainen kuuntelu ja havainnointi ovat auttaneet löytämään kunnioittavan ammatillisen tavan yhteistyöhön.	Kunnioitus, Pysähtyminen, Kuuntelu, Havainnointi	Ammatillinen työtapa yhteistyössä, pysähdyttävä ja kuunneltava sekä havainnoitava	Kasvatorkumppanuus